

Els últims vols del milà reial de Menorca

ARXIU / IME

El milà reial de Menorca ha entrat en una via de recessió imparable. Després d'haver estat durant molts anys l'objectiu dels caçadors de la zona, els esforços dels biòlegs per salvar aquesta au típica de l'illa semblen arribar massa tard.

Milà reial, marcat per a l'estudi de l'Institut Menorquí d'Estudis, menjant carronya als camps de Menorca. Dels dotze polls nascuts i marcats el 1999, només en quedaven dos amb vida l'abril passat.

A Menorca, l'illa amb etiqueta de reserva de la biosfera atorgada per la UNESCO, s'hi ha aixecat una preocupada veu d'alarma. És un crit que assenyala que el milà reial és una espècie en perill d'extinció. L'estat de conservació és gairebé limítrof, hom diria que en fase terminal. Els experts pronostiquen la desaparició d'aquest rapinyaire d'aquí a set o vuit anys. Secularment, Menorca ha presentat la més alta densitat de milans sedentaris d'Europa, i era l'única illa balear on n'hi havia. L'abundància hi era tan general i característica que els fundadors del Grup d'Ornitologia de Menorca (GOB) elegiren la silueta estesa de l'ocell com a anagrama de l'entitat.

A la dècada dels 80, més de cent vint parelles adultes reproductores poblaven els cels menorquins. A la dels 90, devers catorze. I avui, tot just quatre o cinc. Mentrestant, la indiferència social resulta aclapa-

radora. I el concepte de la biodiversitat, tant de moda, no passa de ser una paraula pedant, buida, intel·ligible.

Efectius del Servei de Protecció de la Naturalesa (SEPRONA) feia quasi un mes que investigaven l'aparició de quatre cadàvers de milà. Els fets succeïren entre el 28 i el 29 de març. Al vedat de la finca Sant Bartomeu de Maó, al nord-est de l'illa, localitzaren els cadàvers emmetzinats de quatre exemplars de milà: dos de joves de menys d'un any i una parella d'adults reproductors. Els fets no haurien tingut transcendència a penes (a tot estimar, una crònica local) en circumstàncies normals. Però en l'actual panorama de gravíssima recessió de l'espècie, representaven que la població de milans de Menorca es veia minvada, de sobte i només en uns dies, un 10%. Per als naturalistes, el clasc ha assolit nivells dramàtics, irreversibles. Dels dotze polls nascuts i marcats

el 1999 d'acord amb un pla de protecció que desenvolupa la secció de Ciències de l'Institut Menorquí d'Estudis (IME), només en quedaven dos amb vida l'abril passat. "L'any ha estat especialment tràgic", segons el biòleg Fèlix de Pablos Pons, cap de l'equip que treballa per frenar la desaparició d'aquest ocell.

Primers controls. El primer avís es féu sentir al congrés de biologia i conservació dels rapaços mediterranis, fet a Mallorca el 1994. Allí, de Pablos i el seu col·lega Rafael Triay, hi aportaren els controls estadístics que feien palesa l'entrada del milà menorquí en una via de recessió imparable. D'ençà del 1992 que comprovaven l'abandonament inexplicable de nombrosos nius o amb exemplars morts que sucumbien per manca de cria dels progenitors. Què passava? Quin estrany fenomen empaitava els milans?

En el curs de la dècada, i fins el 1998, quan els estudis de camp donaren els primers resultats explícits i concrets, els biòlegs feren una tasca d'identificació dels exemplars sistemàtica i minuciosa. Marcaren els joves amb transmissors i en feren un seguiment radioelèctric. Alhora, escrutaren els costums i delimitaren la geografia habitual de desenvolupament i, en definitiva, reconstruïren el mapa de l'espècie dins l'hàbitat de l'illa. Aquests dos naturalistes realitzaren les observacions durant 135 dies anuals, al llarg dels tres anys seguits que va durar el treball. Després, és clar, pogueren treure les primeres conclusions de la mortaldat. La caiguda dràstica del rapaç, a un ritme del 20 o 23% anual, podia explicar-se per la conjunció de tres grups de causes, darrere dels quals trobaren la mà—s'entén la mà destructora i irresponsable— de l'ésser humà, l'única espècie viva que sembla incapaç de fixar formes de coexistència mínimament harmòniques dintre el planeta. És l'espècie repatània en tot ecosistema.

Si Menorca, fins a començament del darrer terç de segle, passava per una mena de territori reserva dels milans reials de la Mediterrània, i particularment dels arxipèlags, ara s'havia convertit en un parany esfereïdor. Els estudis demostraren que la mortaldat venia provocada per dues accions humanes perniciososes i, com a tercera causa, per una alteració, per bé que sigui molt puntual, de l'equilibri ambiental de l'illa. La primera responsabilitat humana derivava de les electrocucions de què són víctimes els milans (20% de les morts) per l'estesa del subministrament aeri d'electricitat, que creua els camps tot transportant milers i milers de volts abrasadors. La segona, prové de l'instint criminal de l'home—vull dir la inclinació a causar una mort innecessària—. Un altre 60% dels casos de mort ho són pels esquers emmetzinats (coloms o conills amarats d'algun tòxic letal) que deixen els caçadors al camp, amb la idea d'eliminar un competidor, perquè el milà captura perdus i altres bestioles cinegèti-

ques. Per últim, la tercera causa són les alteracions ambientals que afecten la cadena tròfica. Més exactament, l'escassetat de conills silvestres, l'aliment habitual dels milans. La mixomatosi i la pneumònia vírica han delmat la població de conills a tot Menorca. I cal saber que, generalment, és la presa predilecta, la més fàcil de capturar i la que proporciona més carnassa als milans. Però ara els milans busquen tudons i perdus, en competència amb els caçadors, cosa que aquests no perdonen.

Entre el novembre del 1998 i el

laïor. Fou detingut per agents del SEPRONA el 26 de maig, després d'una acurada i laberíntica investigació policíaca. Ha passat a disposició judicial i sembla que serà acusat d'un delictes penal.

Diferent és el problema de les torres elèctriques. De les 10.000 que hi ha palplantades per tot arreu, en qualsevol punt cardinal, els experts creuen que n'hi ha 4.000 que són molt perilloses. Caldria, doncs, una política sistemàtica d'aïllament, però això topa contra el mur de l'economia. Ara com ara, l'empresa productora d'ener-

FÉLIX DE PABLOS

La caiguda dràstica del milà reial és deguda a diversos factors, darrere dels quals hi ha la mà de l'ésser humà.

febrer del 1999 aparegué un milà enverinat cada mes. Curiosament, fou en una zona paisatgística privilegiada: la que havia estat designada com a nucli de la reserva de la biosfera, el parc natural de l'Albufera des Grau. A tall d'exemple, recorda De Pablos que el milà mort el gener començava a arranjar el niu, i hom l'havia observat aportant materials a aquell indret dels límits de l'albufera, "un espai protegit—comenta el científic— que hauria d'haver estat per a aquell ocell un lloc de seguretat i de pau ambiental". No fou pas així. Com tampoc ho fou la contrada de la finca de Sant Bartomeu, que se situa ben a prop de l'albufera esmentada, cor de la reserva.

Caçador empedreït. L'autor de la mort dels quatre exemplars de milà del vedat de Sant Bartomeu sembla que també va ser un caçador empedreït, de quarantannos anys i natural de la vila d'A-

gia elèctrica per a les Balears (GESA), només ha tractat un centenar de torres, tot al·legant el gran cost de cada operació. Tal volta per aquesta desídia, el moviment conservacionista de Menorca, el GOB, va concedir el premi Enderrossall (l'acció negativa contra la natura) als directius de GESA l'any 1998. El director d'aleshores, l'enginyer Joan Perchés, és avui el director general d'Energia del govern de progrés de les Balears. Innocu atzars de la vida política.

Mentrestant, l'IME i l'equip de biòlegs continuen treballant per tal d'evitar l'extinció definitiva de l'espècie a l'illa de Menorca. I no obstant els molts d'esforços personals i científics que hi despleguen, De Pablos no s'està de dir, amb un pessimisme indissimulat, que tot plegat és la crònica d'una mort anunciada.

Miquel Àngel Limón

Un dels darrers milans reials trobats morts a Menorca. Entre el novembre de 1998 i el febrer de 1999 aparegué un milà enverinat cada mes.